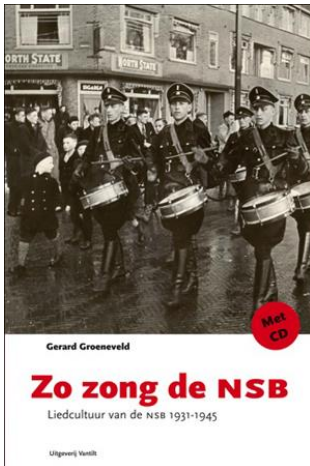

“Voorwaarts, Kameraden!” De muziekcultuur in WO II

“Den leider gevolgd op het moeilijke pad, verspreid ons beginsel in dorp en in stad, dan groeit onverwoestbaar de NSB. Vooruit Kameraden, Hou Zee!” Er werd wat afgezongen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Maar welke rol vervulde muziek in nazi-Duitsland en Musserts beweging?

Tegenwoordig zetten we muziek op om lekker uit ons dak te gaan, ter ontspanning of voor extra arbeidsvitaminen. In de Tweede Wereldoorlog had muziek een ander doel voor ogen. Muziek werd als een effectief en krachtig [propagandamiddel](#) beschouwd om een politieke boodschap over te brengen, het nationaalsocialistische gedachtegoed te verspreiden, volk en vaderland te verheerlijken en de vijand als slecht en kwaadwillend af te schilderen. Muziek was een bindmiddel, de smeerolie om de oorlogsmachine draaiende te houden, maar tevens een toevluchtsoord voor soldaten.

Liedcultuur in nazi-Duitsland

Het eerste deel van *Zo zong de NSB* gaat over de strijdlieden van de nazi's. Al ver voor de machtsovername van Hitler zwoeren de nazi's bij de kracht van het lied. Op dat moment waren er niet veel liederen voorhanden. Dat losten de Duitsers op door teksten van communistische liederen te kopiëren. Woorden zoals 'rood', 'Rotgardist' of 'Klassenkampf' werden vervangen door respectievelijk 'bruin', 'Hitlermann' en 'Rassenkampf'. En voilà, een nieuw lied was geschreven. Ook de marsmelodie werd ongewijzigd overgenomen. Dat leidde meer dan eens tot misverstanden en ongeregelheden tussen de nazi's en communistische arbeiders.

Na Hitlers benoeming tot Rijkskanselier startte hij een grootschalige propagandacampagne. In de nieuwe Duitse samenleving moest het nationaalsocialisme op alle aspecten van het dagelijks leven zijn stempel drukken. Vele nieuwe organisaties werden in het leven geroepen en zij moesten hun eigen liederen krijgen. Koortsachtig schreven dichters en musici honderden nieuwe liederen. De minister van propaganda, Joseph Goebbels, bemoeide zich intensief met de inhoud van de nieuwe liederen. Was de tekst te luchtig of de melodie te vrolijk, dan moest het werk worden overgedaan. Het feit dat Goebbels zich hier uitvoerig mee bemoeide, is veelzeggend over het belang dat Hitler hechtte aan deze vorm van propaganda.

Repertoire van de NSB

In het tweede deel staat de liedcultuur van de NSB centraal. Geïnspireerd door Mussolini richtte Anton Mussert de NSB en diverse partijgelieerde organisaties op. Aanvankelijk werden het eerste en zesde couplet van het Wilhelmus veelvuldig ten gehore gebracht, maar Mussert achtte het Wilhelmus niet geschikt als strijdlied. Daarom riep hij partijleden op om met eigen songteksten te komen. Diverse leden gaven gehoor aan deze oproep. Zodoende bouwde de NSB in een kort tijdsbestek een

indrukwekkend repertoire op. Om ervoor te zorgen dat iedereen de teksten kende en de zang optimaal was, verzond Mussert zanginstructies en [zangbundels](#) aan alle leden.

Antisemitisme en sentimentaliteit

Hoewel de strijdliederen van de NSB op diverse punten overeenkomen met die van de nazi's, zijn er ook verschillen aan te wijzen. Het antisemitische element was in vrijwel geen enkel lied van de NSB terug te vinden. De NSB probeerde de "hoofden en harten" te veroveren voor de nationaalsocialistische zaak en de eenheid van het Nederlandse volk te bevorderen. Nodeloos provoceren en uitdagen bevorderde dit doel niet ten faveure. De nazi's probeerden naast verspreiding van hun gedachtegoed tevens het land "van vreemde smetten" te vrijwaren. Het benoemen van en zingen over deze 'vreemde smetten' hoort daar vanzelfsprekend bij.

Naast opzweepende nummers waren er in beide kampen tevens echte tranentrekkers: liedjes waarin over het verlangen naar huis en haard gezongen werd. Deze waren eenvoudig te herkennen met titels zoals "Lili Marleen", "Margriet" en "Lotte".

Oordeel

De titel van het boek is misleidend: de zang- en liedcultuur van de NSB is slechts één aspect dat wordt behandeld. De strijdliederen van de nazi's komen eveneens uitvoerig aan bod. Dit is overigens een welkome aanvulling, omdat het ons in staat stelt beide liedculturen met elkaar te vergelijken. Helaas komen de inhoud en betekenis van diverse liederen niet prominent genoeg aan bod. Het boek is goed gestructureerd en helder geschreven. De auteur beschrijft op voortreffelijke wijze de historische achtergronden, personages en context waarin de liederen en organisaties tot stand zijn komen. De teksten van diverse liederen, vele zwart-wit foto's en kleurenprenten, en een CD met 25 nummers zijn opgenomen in het boek. Al met al, zeker het overwegen waard om tot aanschaf over te gaan.

► **Zo zong de NSB. Liedcultuur van de NSB 1931-1945 – Gerard Groeneveld (Uitgeverij Vantilt 2007)**

©GeschiedenisBeleven.nl / auteur: [Anton Mous](#)